

Contractul – principal izvor de obligații civile. Clasificarea contractelor

Conf. univ. dr. Ioana Nely MILITARU

Academia de Studii Economice din București

Abstract

The objective of the article hereby is represented by the understanding of the notion of contract from the following perspectives: the contract is the main source of civil obligations and the contract is an agreement, a convention between parties, but also of the classification of contracts and of the practical importance of this classification.

Key terms: contract, obligation, seller, buyer

Termeni-cheie: contract, obligație, vânzător, cumpărător

Clasificare JEL: K12, K15

To cite this article: Ioana Nely Militaru, *Contractul – principal izvor de obligații civile. Clasificarea contractelor*, CECCAR Business Review, N° 3/2022, pp. 48-52, DOI: <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2022.03.06>

1. Izvoarele obligațiilor

O accepțiune a noțiunii de obligație face referire la „conținutul raportului juridic obligațional”, adică la raportul juridic ce are în conținutul său o obligație.

Obligația din perspectiva raportului juridic obligațional **este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată**, conform art. 1.164 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Spre exemplu, în cazul unui contract de vânzare-cumpărare:

- **vânzătorul este obligat** la prestațiile referitoare la transferul dreptului de proprietate al bunului în patrimoniul cumpărătorului, la predarea lui către cumpărător și la garantarea cumpărătorului în privința viciilor bunului;
- **cumpărătorul este obligat** la prestațiile referitoare la plata prețului și la preluarea bunului în materialitatea lui.

Prin urmare, „obligațiile izvorăsc din contract”, conform art. 1.165 din Codul civil, acesta fiind principalul izvor de obligații civile. Potrivit aceluiași articol, **izvoarele obligațiilor sunt: contractul, actul juridic unilateral, gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză, plata nedatorată, fapta ilicită, precum și orice alt act sau fapt de care legea leagă nașterea unei obligații**. Obligațiile sunt reglementate de cartea a V-a din Codul civil. Contractele speciale sunt reglementate în aceeași carte, pornindu-se de la faptul că fiecare dintre ele, în parte, reprezintă un izvor de obligații. Regulile particulare cu privire la aceste contracte sunt prevăzute în Codul civil sau în legi speciale.

2. Noțiunea de contract

Conform art. 1.166 din Codul civil, **contractul este definit ca fiind acordul de voință între două sau mai multe persoane cu intenția de a constitui, modifica, transmite sau stinge un raport juridic**. În dreptul român, noțiunile de *contract* și *convenție* se folosesc cu înțeles identic (Ștefănescu, 2000, p. 149).

3. Clasificarea contractelor

1. După modul de formare, contractul poate fi **consensual**, **solemn** sau **real**, potrivit art. 1.174 din Codul civil.

✓ În dreptul român, formarea contractelor este guvernată de principiul consensualismului, care reprezintă regula în această materie. Potrivit acestui principiu, „**contractul este consensual atunci când se formează prin simplul acord de voință al părților**”. Prin urmare, pentru formarea valabilă a unui contract este suficientă simpla manifestare de voință a părților (*spre exemplu, vânzarea-cumpărarea unui bun mobil*).

✓ **Contractul este solemn atunci când validitatea sa este supusă îndeplinirii unor formalități prevăzute de lege**. Contractul solemn reprezintă o excepție de la regula consensualismului. Pentru încheierea valabilă a acestuia este necesară, pe lângă manifestarea de voință, și respectarea unor cerințe de formă prevăzute de lege (Dimitriu, 2000, p. 113). Forma solemnă pentru astfel de contracte este o condiție de validitate (*spre exemplu, donația, ipoteca, vânzarea-cumpărarea ce are ca obiect un teren, contractul de societate prin care se constituie o societate pe acțiuni prin subscripție publică*).

✓ **Contractul este real atunci când pentru validitatea sa este necesară predarea bunului debitorului**. Și contractul real este o excepție de la principiul consensualismului, deoarece pentru încheierea sa valabilă este necesară, pe lângă manifestarea de voință, și predarea, adică remiterea bunului (Dimitriu, 2000, p. 113) (*spre exemplu, împrumutul, depozitul, darul manual, transportul, gajul cu depozitare, comodatul*).

Clasificarea nu este absolută, deoarece același contract consensual, ca regulă, poate fi solemn ca excepție. *Exemplificăm în acest sens contractul de vânzare-cumpărare care este consensual ca regulă, însă dacă are ca obiect un imobil (teren, construcție) dobândește caracter solemn. Contractul de donație este solemn, însă darul manual, care este o specie a donației, este un contract real (spre exemplu, darul manual ce are ca obiect o carte sau un buchet de flori)*. Clasificarea este importantă din perspectiva aprecierii valabilității (validității) contractelor. Prin urmare, nerespectarea unei forme impuse de lege – *adică înscrisul autentic pentru contractul de donație sau pentru contractul de vânzare-cumpărare a unui imobil* – atrage după sine sancționarea contractului cu nulitatea absolută, care îl desființează, considerându-se că nu a fost încheiat niciodată.

2. După numărul obligațiilor la care dă naștere, contractul poate fi **sinalagmatic** sau **unilateral**.

Contractul este sinalagmatic atunci când obligațiile născute din acesta sunt reciproce și interdependente. În caz contrar, contractul este unilateral chiar dacă executarea lui presupune obligații în sarcina ambelor părți, potrivit art. 1.171 din Codul civil.

✓ **Contractul sinalagmatic** dă naștere la obligații pentru ambele părți contractante, astfel încât **fiecare parte** are concomitent și drepturi, și obligații reciproce, **fiind în același timp și creditor, și debitor** (Ștefănescu, 2000, p. 152) **din momentul încheierii acestuia**. Reciprocitatea obligațiilor presupune că aceste drepturi și obligații au ca izvor comun același contract (Nicolae și Uliescu, 2010). *Spre exemplu, în cazul contractului de vânzare-cumpărare, vânzătorul are, în principal, obligațiile de a transfera dreptul de proprietate asupra bunului, de a preda bunul în materialitatea lui și de a-l garanta pe cumpărător pentru viciile lucrului vândut, iar cumpărătorul are, în principal, obligațiile de a plăti prețul și de a lua în primire bunul*.

✓ În cazul **contractului unilateral**, numai o parte se obligă, iar cealaltă parte nu are, prin urmare, nicio obligație. **Caracterul unilateral se păstrează chiar dacă pe parcursul executării contractului se nasc obligații și în sarcina celeilalte părți** (Nicolae și Uliescu, 2010), în speță în sarcina creditorului. *Un exemplu în acest sens este cazul contractului de depozit, în care deponentul va trebui să restituie cheltuielile făcute de depozitar cu bunul, și anume cheltuieli suplimentare de întreținere în funcție de natura bunului depozitat (de hrănire, temperatură, lumină, apă etc.)*.

Clasificarea are importanță din perspectiva regimului juridic diferit pe care îl au viciile de consimțământ (Dimitriu, 2000, p. 108).

3. După scopul urmărit de părți la încheierea lui, contractul poate fi **cu titlu oneros** sau **cu titlu gratuit**, conform art. 1.172 din Codul civil.

✓ **Contractul prin care fiecare parte urmărește să își procure un avantaj în schimbul obligațiilor asumate este cu titlu oneros.** Avantajul avut în vedere în principal constă într-un folos patrimonial urmărit de fiecare parte, astfel încât prestației uneia dintre părți îi corespunde contraprestația celeilalte părți. *Spre exemplu, în cazul contractului de vânzare-cumpărare, vânzătorul urmărește să obțină suma de bani (prețul), iar cumpărătorul urmărește să procure bunul ce formează obiectul contractului, în schimbul sumei de bani respective. Exemplificăm contracte cu titlu oneros: de schimb, de locațiune, de închiriere, de antrepriză, de împrumut cu dobândă.*

✓ **Contractul prin care una dintre părți urmărește să procure celeilalte părți un beneficiu fără a obține în schimb vreun avantaj este cu titlu gratuit.** Procurarea unui folos patrimonial ori săvârșirea unui serviciu gratuit, fără a se urmări realizarea vreunui contraechivalent, reprezintă un contract cu titlu gratuit (*spre exemplu, contractul de donație, depozitul gratuit, împrumutul fără dobândă (cu titlu gratuit)*).

Importanța clasificării constă în următoarele (Dimitriu, 2000, p. 108):

- referitor la capacitatea părților care încheie contractul, legea civilă este mai restrictivă în privința încheierii contractelor cu titlu gratuit;
- în ceea ce privește condițiile de formă, legea civilă este mai exigentă în cazul contractelor cu titlu gratuit, deoarece se cere forma solemnă pentru încheierea lor în principiu (înscrișul autentic).

4. După cum drepturile și obligațiile (adică prestațiile) părților în momentul încheierii contractului sunt sau nu cunoscute, sau întinderea acestora este ori nu determinată sau determinabilă, contractul poate fi **comutativ** sau **aleatoriu**, conform art. 1.173 din Codul civil.

✓ **Este comutativ contractul în care, la momentul încheierii sale, existența drepturilor și obligațiilor părților este certă (cunoscută), iar întinderea acestora este determinată sau determinabilă** (*spre exemplu, contractele de vânzare-cumpărare, de schimb, de antrepriză, de locațiune*).

✓ **Este aleatoriu contractul care, prin natura lui sau prin voința părților, oferă cel puțin uneia dintre ele șansa unui câștig și o expune totodată la riscul unei pierderi, ce depind de un eveniment viitor și incert.** Aleatoriu are semnificația de întâmplător, care depinde de șansă. Prin urmare, specificul contractului aleatoriu constă în faptul că, încă din momentul încheierii lui, părțile se supun șansei de a câștiga și riscului de a pierde, raportate la un eveniment viitor și nesigur ca realizare (Nicolae și Uliescu, 2010, p. 26). Părțile nu cunosc deci la data încheierii contractului întinderea obligațiilor lor, aceasta depinzând de o împrejurare viitoare, incertă (*spre exemplu, contractul de asigurare, cel de rentă viageră, jocul la loto sau la pronost, prinsoarea*).

5. După raportul care există între ele, contractele pot fi **principale** și **accesorii**.

✓ **Este principal contractul care are existență de sine stătătoare, independentă, soarta sa nedepinzând de soarta juridică a altui contract.** În marea lor majoritate contractele sunt principale.

✓ **Este accesoriu contractul care, prin natura lui, nu are existență de sine stătătoare, soarta sa depinzând de cea a altui contract, principal.** *Spre exemplu, un contract de împrumut ce are ca obiect o sumă de bani este principal. Împrumutul respectiv a fost garantat cu o ipotecă sau cu un gaj. Gajul și ipoteca sunt contracte accesorii care depind, în ceea ce privește executarea lor, de restituirea sau nerestituirea sumei de bani împrumutate.*

Clasificarea este importantă din perspectiva raportului dintre ele, căruia i se aplică regula „*accessorium sequitur principalem*”, adică „*accesoriul servește principalului*”.

6. În funcție de modalitatea de încheiere a lor, există contracte **strict personale** și contracte **care se încheie prin reprezentare**.

✓ **Este strict personal contractul care nu poate fi încheiat decât personal.** În această categorie includem contractul de consulting-engineering sau pe cel de mandat. Contractele strict personale sunt o excepție de la contractele care se încheie prin reprezentare. Marea majoritate a contractelor se încheie **prin reprezentare** (prin mandatar), acestea constituind regula în materia încheierii contractelor.

7. După reglementarea și denumirea lor legală (Dimitriu, 2000, p. 116), contractele pot fi **tipice** (numite) sau **atipice** (nenumite).

✓ **Este tipic contractul care are o denumire stabilită de lege și o reglementare expresă** (spre exemplu, contractele de vânzare-cumpărare, de mandat, de comision, de schimb).

✓ **Este atipic contractul care nu are o reglementare expresă și o denumire proprie.** Prin intervenția legii, un contract atipic poate deveni tipic (spre exemplu, contractul de sponsorizare sau cel de hotelărie, potrivit Codului civil). Exemplificăm următoarele contracte nenumite: de asistență juridică, de prestări servicii, de impresariat artistic (ce pot avea ca model un contract de prestări servicii), de furnizare (de energie termică sau de servicii de telefonie mobilă).

De asemenea, sunt multe contracte care se încheie de profesioniști și care nu sunt reglementate de Codul civil. Un exemplu în acest sens este contractul de credit bancar, ce reprezintă principalul contract pe care societățile bancare îl încheie în activitatea lor. Acesta conține, ca reglementare, doar depozitul de fonduri în bancă, facilitarea de credit, închirierea de casete de valori, contul curent. (Piperea, 2012, p. 5) De asemenea, intră în categoria contractelor nenumite multe contracte care se încheie între acționari sau asociați în vederea gestiunii comune a politicii față de societatea emitentă a acțiunilor sau a părților sociale, spre exemplu, acordurile extra-statutare între acționari, clauzele de preferință (preemptiune) și de agreement.

Clasificarea este importantă din perspectiva regulilor aplicabile contractului nenumit, și anume unui astfel de contract i se aplică dispozițiile art. 1.168 din Codul civil, conform căruia „**contractelor nereglementate de lege li se aplică prevederile prezentului capitol** (adică regulile generale în materia contractelor (a se vedea cartea a V-a „Despre obligații”, titlul II „Izvoarele obligațiilor”, capitolul I „Contractul” din Codul civil), n.a.), iar **dacă acestea nu sunt îndestulătoare, regulile speciale privitoare la contractul cu care se aseamănă cel mai mult**”.

8. După modul de executare, contractele pot fi **cu executare dintr-o dată** (*uno actu*) și **cu executare succesivă**.

✓ **Cu executare dintr-o dată este contractul a cărui executare implică o singură prestație din partea celui care se obligă** (a debitorului). Acest tip de contract se mai numește și cu executare instantanee (spre exemplu, darul manual, ca varietate a donației).

✓ **Cu executare succesivă este contractul a cărui executare implică mai multe prestații eșalonate în timp** (spre exemplu, contractul de locațiune, donația cu sarcină de întreținere).

Importanța clasificării presupune mai multe aspecte:

- consecințele neexecutării culpabile sunt: pentru contractele sinalagmatice cu executare dintr-o dată se aplică **rezoluțiunea**, ca modalitate prin care se desființează contractul, aceasta producând efecte și pentru trecut (*ex tunc*), și pentru viitor (*ex nunc*); pentru contractele cu executare succesivă se aplică **rezilierea**, care le desființează producând efecte numai pentru viitor;

- efectele nulității: nulitatea contractului cu executare dintr-o dată produce efecte și pentru trecut, considerându-se că acesta n-a fost încheiat niciodată; nulitatea contractului cu executare succesivă produce efecte numai pentru viitor.

9. După modalitatea de încheiere a lor, având sau nu la bază negocierea, contractele pot fi **negociate, de adeziune și obligatorii**.

✓ **Contractul negociat este rezultatul discuțiilor, al negocierilor dintre părțile eventualului contract cu privire la clauzele acestuia, fără a li se impune nimic din exterior.** Spre exemplu, „Vând Dacia Logan în stare foarte bună, preț negociabil, tel. ...”. În cadrul acestei clasificări, contractele negociate reprezintă regula.

✓ **Contractul este de adeziune atunci când clauzele sale esențiale sunt impuse ori sunt redactate de una dintre părți, pentru aceasta sau ca urmare a instrucțiunilor sale, cealaltă parte neavând decât să le accepte ca atare**, așa cum stipulează art. 1.175 din Codul civil. În acest tip de contracte, eventualul aderent are numai două opțiuni, de a încheia sau nu contractul pe care ofertantul l-a stabilit de la început, cu toate clauzele (Nicolae și Uliescu, 2010, p. 28; pentru detalii în privința contractelor negociate, de adeziune și forțate, a se vedea Pop, 2009, p. 368) (*spre exemplu, contractele de transport pe calea ferată, cu metroul, cele de furnizare de apă, electricitate, gaz, contractele dintre comercianți și consumatori, cele de telefonie fixă și mobilă, contractele ce privesc vizionarea de spectacole publice*).

✓ Pentru **contractul obligatoriu**, condițiile încheierii lui sunt impuse de lege, de autorități publice sau de organisme profesionale (<http://www.dreptonline.ro/resurse/contracte.php>). Caracteristica acestui tip de contracte este că părțile nu au nicio opțiune în privința încheierii sau neîncheierii lor (*spre exemplu, asigurarea de răspundere civilă pentru proprietarii de autovehicule și asigurarea obligatorie de locuințe*).

10. După structura lui, contractul poate fi **simplic** sau **complex** (Nicolae și Uliescu, 2010, p. 29). Contractul complex este denumit de Codul civil **contract-cadru**.

✓ **Contractul simplic** se compune dintr-o singură operațiune juridică (*spre exemplu, contractele de schimb, de vânzare-cumpărare, de donație, de mandat, de comision, de locațiune*).

✓ **Contractul-cadru** se realizează prin mai multe operațiuni juridice. **Acesta este acordul prin care părțile convin să negocieze, să încheie sau să mențină raporturi contractuale ale căror elemente esențiale sunt determinate de el**, conform art. 1.176 din Codul civil. **Modalitatea de executare a contractului-cadru, în special termenul și volumul prestațiilor, precum și, dacă este cazul, prețul acestora sunt precizate prin convenții ulterioare**. *Un exemplu de contract-cadru este contractul de leasing (a se vedea Ordonanța Guvernului nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing, republicată, cu modificările și completările ulterioare), care conține în cuprinsul acestuia contractele de vânzare-cumpărare, de mandat, de locațiune și o promisiune unilaterală de vânzare*.

Bibliografie

1. Dimitriu, R. (coordonator) (2000), *Drept civil*, vol. 1, Editura Lumina Lex, București.
2. Nicolae, A.G., Uliescu, M. (2010), *Instituții de drept civil în noul Cod civil. Manual pentru uzul formatorilor SNG*, București.
3. Piperea, G. (2012), *Drept comercial. Întreprinderea*, Editura C.H. Beck, București.
4. Pop, L. (2009), *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. 2 – *Contractul*, Editura Universul Juridic, București.
5. Ștefănescu, D. (2000), *Drept civil*, Editura Oscar Print, București.
6. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial nr. 505/15.07.2011, cu modificările și completările ulterioare.
7. Ordonanța Guvernului nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing, republicată în Monitorul Oficial nr. 9/12.01.2000, cu modificările și completările ulterioare.
8. <http://www.dreptonline.ro/resurse/contracte.php>

↳ Acest articol este preluat din lucrarea *Dreptul afacerilor. Elemente de drept societar*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, autor Ioana Nely Militaru, apărută la Editura CECCAR în anul 2018.